

Vladimír Verner:

SMLOUVA O STÁTNÍM OBČANSTVÍ S MAĎARSKEM.

Ve Sbírce zákonů a nařízení I. byla pod č. 43 uveřejněna »Smlouva mezi Česko-Slovenskou republikou a královstvím Maďarským o úpravě státoobčanských otázek vyplývajících ze zpětpřipojení území, které bylo arbitrážním výrokem, vyneseným ve Vídni dne 2. listopadu 1938 přiděleno k Maďarsku«, podepsána 18. února 1939 v Budapešti.

Touto smlouvou se určuje, kdo z dosavadních státních občanů česko-slovenských stal se státním občanem maďarským, dále se upravuje právo opce a způsob jejího výkonu a konečně se upravují materiální práva optantů při jejich přesídlení.

Předpisy o nabytí maďarského státního občanství jsou obsaženy v článku 1 a 2. V zásadách těchto ustanovení uplatněno je maďarské stanovisko o důsledcích mírových smluv uzavřených po světové válce, které se odchyluje podstatně od stanoviska česko-slovenského. Maďarsko vychází ze zásady, že teprve účinností mírové smlouvy Trianonské (dne 26. července 1921), nastala změna ve státoobčanských poměrech bývalých maďarských státních občanů, takže bývalé příslušníky Slovenska a Podkarpatské Rusi považuje za svoje státní občany až do 26. července 1921, kdežto Česko-Slovensko opírajíc se o faktické vykonávání pravomoci na uvedeném území od převratu, resp. od účinnosti smlouvy St. Germainské, která mluví též o státních občanech rakouských a uherských, považuje za své státní občany příslušníky obcí slovenských a podkarpatoruských již od 28. října 1918. Toto na oko jen prestižní maďarské stanovisko má přece značné důsledky právní, jak z následujících výkladů vyllyne.

Při úpravě státoobčanských poměrů v důsledku připojení jistých území k Maďarsku stanoví se zásady pro nabytí maďarského státního občanství. Kdo se nestane podle těchto předpisů maďarským státním občanem, zůstává státním občanem česko-slovenským. Vylučuje se tedy dvojí státní občanství i bezdomovectví.

Maďarským státním občanem podle této smlouvy se stane a to s účinností ode dne 2. listopadu 1938 osoba, která splňuje tyto podmínky:

1. Musí býti dne 2. listopadu česko-slovenským státním občanem.
2. Česko-slovenského státního občanství musela nabýti podle Trianonské smlouvy, tedy musela míti dne 26. července 1921 domovské právo v některé obci připadlé podle Trianonské smlouvy k Česko-Slovensku (tedy na Slovensku nebo Podkarpatské Rusi) od 1. ledna 1910 (§ 1, č. 1 ústav. zákona č. 236/1920 Sb. z. a n.), nebo jí muselo býti přiznáno česko-slovenské státní občanství podle čl. 62 Trianonské smlouvy (§ 9 cit. úst. zák.), nebo musela nabýti státního občanství opcí podle čl. 63 Trianonské smlouvy (§ 4, č. 2 cit. úst. zák.) nebo musela sledovati ve státním občanství jinou osobu podle čl. 66 Trianonské smlouvy (§ 16 cit. úst. zák.).
3. Musela býti dne 26. července 1921 podle maďarských právních předpisů bezpochybně maďarským státním občanem.
4. Musela ode dne 2. listopadu 1928 míti nepřetržitě bydliště na území připojeném k Maďarsku a to až do 1. března 1939 (den účinnosti smlouvy). Nežádá se bydliště v téže obci.

Maďarské státní občanství nabyté podle uvedených pravidel vztahuje se i na manželku a na děti do 24 let (t. j. zletilosti podle maďarských předpisů). Nemanželské děti sledují, pokud jsou mladší 24 let, nemanželskou matku.

Úplní sirotci nebo sirotci bez otce, narození po účinnosti Trianonské smlouvy, stávají se maďarskými státními občany, jestliže jejich otec, resp. nemanželská matka stali se podle Trianonské smlouvy česko-slovenskými státními občany bydlí-li od 2. listopadu 1928 na území připojeném k Maďarsku; sirotci narození po dni 2. listopadu 1928 stávají se maďarskými státními občany za stejných podmínek, bydlí-li na připojeném území od narození.

Z nabytí maďarského státního občanství se výslovně vylučují osoby, které česko-slovenského státního občanství nabyly opcí podle čl. 64 Trianonské smlouvy (§ 4, č. 4 úst. zákona č. 236/1920 Sb. z. a n.), jako jazykem a rasou Čecho-Slováci.

Opce je smlouvou upravena jen jednostranně. Optovati mohou totiž jen osoby, které se staly podle čl. 1 maďarskými státními občany, jsou české, slovenské nebo rusínské národnosti a chtějí si podržeti státní občanství česko-slovenské. Osoby, které zůstaly česko-slovenskými státními občany, nemohou pro Maďarsko optovati vůbec a maďarského státního občanství mohou nabýti repatriací podle maďarských zákonů.

Optovati lze do 6 měsíců ode dne účinnosti smlouvy (t. j. od 1. března 1939). Účinek opce nastává však již ode dne 2. listopadu 1938, tedy ne — jak obvykle — ode dne podání opčního prohlášení.

Opční prohlášení podává se podle toho, kde optant bydlí, u ministerstva vnitra v Praze, u ministerstva vnitra v Bratislavě, po případě u vlády Karpatské Ukrajiny v Chustu; bydlí-li optant mimo území Česko-Slovenské republiky podává se opční prohlášení u příslušného zastupitelského úřadu česko-slovenského. Současně s podáním opčního prohlášení je optant povinen učiniti o podání opčního prohlášení oznámení u příslušného maďarského správního úřadu (hlavnoslúžnovského nebo u měšťanosti), bydlí-li mimo území Maďarska u příslušného maďarského zastupitelského úřadu.

Samostatně podává opční prohlášení osoba starší 18 let, pokud je způsobilá k jednání; za osoby mladší 18 let, osoby pod otcovskou mocí, poručenstvím nebo opatrovnictvím, které jsou nezpůsobilé k jednání, podává opční prohlášení zákonný zástupce. Opční prohlášení manžela vztahuje se na manželku s ním spoluzijící, opce otcova a nemanželské matky vztahuje se na děti do 18 let; opce vdovy vztahuje se na děti do 18 let nalézající se v jejím poručenství.

Pro posouzení těchto náležitostí je rozhodný den, kdy je prohlášení podáno.

Opční prohlášení se podává písemně; podání jeho se straně potvrdí. O tom, zda jsou splněny podmínky opce, rozhoduje úřad, u něhož opční podání má být podáno. Rozhodnutí musí být vydáno do 6 měsíců od uplynutí opční lhůty a musí být optantovi i maďarské vládě sděleno do dalších 6 měsíců; nestane-li se tak v těchto lhůtách, považuje se opční prohlášení za právně účinné.

Optant je povinen do 6 měsíců od doručení opčního vysvědčení nebo od posledního dne lhůty předepsané k vydání opčního osvědčení přeložiti bydliště na území Česko-Slovenské republiky. Při tom může optant s povolením maďarské Národní banky vzíti s sebou tyto movitosti a hodnoty:

bytové zařízení, obvyklé zásoby domácnosti, předměty určené k osobnímu používání (šaty, prádlo a p.), nástroje potřebné k vykonávání povolání, jakož i cenné papíry jemu patřící vydané dlužníkem, který bydlí nebo má sídlo na nynějším území Česko-Slovenské republiky.

Možnost a způsob transferu obnosů v pengö a vývozu platebních prostředků znějících na česko-slovenské koruny, které maďarská Národní banka dala zájemci k dispozici, zůstávají podrobeny dohodám platným mezi emisními bankami obou států. Maďarská Národní banka nedá zpravidla povolení k vývozu zlata, stříbra a platiny, uměleckých sbírek, cenných papírů, devis a pod. Předměty vývozu nebudou zatíženy žádným poplatkem, clem nebo jinou fiskální dávkou z důvodu vývozu.

*

Smlouva byla uvedena do právního řádu česko-slovenského jako vnitrostátní norma vládním nařízením ze dne 24. února 1939, č. 44 Sb. I. V tomto nařízení bylo zároveň vydáno ustanovení o určení domovské příslušnosti osobám, které podle smlouvy zůstanou česko-slovenskými občany, avšak nemají na nynějším území Česko-Slovenské republiky domovského práva (obdobně jak je tomu v nařízení č. 301/1938 Sb. z. a n. k provedení smlouvy s Německem).

Smlouva s Maďarskem i uvedené vládní nařízení má účinnost od 1. března 1939.

Dodati ještě sluší, že tato smlouva netýká se kolonistů, o nichž uzavřena byla zvláštní dohoda, obsahující ustanovení, že Česko-Slovensko zajišťuje kolonistům česko-slovenské státní občanství bez ohledu na to, jaká dohoda bude uzavřena mezi česko-slovenskou a maďarskou vládou o státním občanství a opci.

Vladimír Verner:

PŘEZKOUMÁNÍ ČESKO-SLOVENSKÉHO STÁTNÍHO OBČANSTVÍ PODLE VLÁD. NAŘ. Č. 15/1939 SB. I.

Vládní nařízení ze dne 27. ledna 1939, č. 15 Sb. I. provedené vlád. nařízením ze dne 10. února 1938, č. 34 Sb. I. ukládá přezkoumání česko-slovenského státního občanství některých osob. Jde tu o hluboký zásah do nabytých veřejných práv jednotlivce, jakým jsou právo státního občanství a z něho odvozená nebo jim podmíněná práva státních občanů. Neboť nejde tu o nic jiného, než o to, že z některých státních občanů lze nepotvrzením jejich dosavadního státního občanství učiniti bezdomovce čili emigranty se všemi důsledky vyplývajícími z vládního nařízení č. 14/1939 Sb. I. zvláště s možností odepření dalšího pobytu na území Česko-Slovenské republiky. Je samozřejmo, že k vydání zákonného opatření takového dosahu vedly závažné důvody. Jsou to zajisté důvody spočívající v nynějších vnitrostátních poměrech česko-slovenského státu, který musí zrevidovati státní občanství nabyté v dřívějších, docela jiných poměrech osobami, které k bývalému Česko-Slovensku byly ve více méně blízkém poměru, které však povětšinou nemají vztahu k nynějšímu, do zmenšených hranic odkázanému